

Humanistiska nämnden i Örnköldsviks kommun får kritik för dröjsmål med att överväga om ett beslut om flyttningsförbud fortfarande behövdes

Beslutet i korthet: När en vårdnadshavare begärde att ett barn som var placerat i ett familjehem med stöd av bestämmelserna i socialtjänstlagen skulle flytta hem igen beslutade nämnden om tillfälligt flyttningsförbud för barnet. Efter en ansökan av nämnden beslutade förvaltningsrätten i en dom den 1 juli 2016 att barnet tills vidare inte fick flyttas från familjehemmet. Domen gällde i den delen omedelbart.

Av 26 § LVU följer att nämnden ska överväga om ett beslut om flyttningsförbud fortfarande behövs var tredje månad. I ärendet väcks frågan om hur man ska beräkna tiden för när det första övervägandet ska göras. Enligt JO ska fristen räknas från den dag då förvaltningsdomstolen beslutade om flyttningsförbud.

JO konstaterar att nämnden borde ha övervägt om flyttningsförbudet fortfarande behövdes senast i månadskiftet september/oktober 2016. Övervägandet gjordes först den 16 november 2016. Nämnden får kritik för dröjsmålet med att överväga flyttningsförbudet.

Bakgrund

När AA:s dotter BB, född 2014, var en månad gammal beslutade Humanistiska nämnden i Örnköldsviks kommun om att placera henne i ett familjehem med stöd av bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), SoL.

Våren 2016 uppgav AA att hon ville ta hem BB. Humanistiska nämnden beslutade i maj 2016 om s.k. tillfälligt flyttningsförbud för BB som innebar att vårdnadshavarna inte fick flytta BB från familjehemmet. Förvaltningsrätten fastställde beslutet. Nämnden ansökte sedan hos förvaltningsrätten om flyttningsförbud enligt 24 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU. I en dom den 1 juli 2016 (mål nr 1704-16) beslutade Förvaltningsrätten i Härnösand att BB tills vidare inte fick flyttas från familjehemmet.

Nämnden övervägde flyttningsförbudet den 16 november 2016 och fann då att det fanns behov av fortsatt flyttningsförbud. Förbudet upphörde att gälla genom ett beslut i februari 2017.

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på socialtjänsten i Örnsköldsviks kommun när det bl.a. gällde hur socialtjänsten hade hanterat en fråga om umgänge mellan henne och BB. Hon uppgav bl.a. följande: I samband med att hon ville att BB skulle flytta hem eller byta familjehem beslutade en socialsekreterare att hon och BB:s far inte fick träffa BB ensamma, utan att en kontaktperson skulle närvara vid umgänget. Socialtjänsten vägrade att utöka umgänget och arbetade inte för att BB skulle kunna flytta hem. Vid tidpunkten för anmälan till JO i januari 2017 hade föräldrarna inget umgänge med BB.

Utredning

JO hämtade in vissa journalhandlingar från välfärdförvaltningen i Örnsköldsviks kommun som gällde BB. Därefter begärde JO att humanistiska nämnden skulle yttra sig över det som AA framförde i sin anmälan. Yttrandet skulle särskilt belysa följande frågeställningar:

1. Förvaltningsrätten i Härnösand biföll i början på juli månad 2016 nämndens ansökan om flyttningsförbud enligt 24 § LVU.

1.1. Har nämnden efter domen minst en gång var tredje månad övervägt om beslutet om flyttningsförbud fortfarande behövs (26 § första stycket LVU)?

2. Såvitt framgår av journalanteckningarna är föräldrarnas umgänge med barnet reglerat på så sätt att en s.k. kontaktperson ska vara med vid umgängestillfällena.

2.1. Finns det någon annan reglering av umgänget än att en kontaktperson ska vara närvarande?

2.2. Har föräldrarna samtyckt till regleringen och hur har i så fall samtycket dokumenterats?

2.3. Har nämnden fattat ett formellt beslut om reglering av umgänget med stöd av 31 § LVU och har i så fall föräldrarna underrättats om möjligheten att överklaga beslutet?

3. Finns det någon planering för att barnet ska flytta hem till föräldrarna?

I ett remissvar anförde nämnden bl.a. följande:

Redogörelse för handläggningen

Socialtjänsten, Örnsköldsviks kommun, har en pågående placering i familjehem enligt 4:1 Socialtjänstlagen (SoL) gällande barnet BB sedan 141108 då BB var en månad gammal. Hon placerades hos sin mormor efter önskemål från mamma AA. Familjehemsplaceringen föregicks av en placering på Kärnhuset utredningshem där BB tillsammans med sin äldre syster, mamma och pappa vårdades 141013 –141107. I ärendet är en utredning inledd 170221 med anledning av att föräldrarna inte längre samtycker till SoL-placeringen.

I ärendet har beslut fattats 160615 om att ansöka hos förvaltningsrätten om flyttningsförbud enligt 25 § lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Domen inkom till socialtjänsten 160704 och gällde omedelbart från 160701. Därefter har beslut fattats om bistånd i form av umgängeskaktperson

160628–160811. Biståndet avslutades på grund av att föräldrarna uttrycker att de inte vill ha övervakade umgängen och inte längre vill jobba för en hemflytt av BB. De ansöker i stället om ett nytt familjehem och utredning inleds 160808. I utredningen beviljas familjebehandling i syfte att behandlare ska delta i umgängen, observera föräldraförmåga samt ge råd och stöd i BB:s anknytningsprocess till föräldrarna. Detta för att möjliggöra en hemflytt. Biståndet har inte kunnat påbörjas. Ansökan om ett nytt familjehem avslås av socialutskottet 161228.

Efter förvaltningsrättens dom 160701 har övervägande att flyttningsförbudet ska kvarstå gjorts 161116. En omprövning av flyttningsförbudet är gjort 170222 där socialutskottet beslutat att flyttningsförbudet ska upphöra.

Någon reglering av umgänget har inte varit aktuellt. Trots att handläggare har försökt motivera föräldrarna att ha umgänge med sin dotter och erbjudit stöd i processen kring anknytning så har inte något umgänge mellan BB och hennes föräldrar kommit till stånd. I löpande dokumentation i BB:s akt framkommer att flera tillfällen för umgänge planerats som föräldrarna till en början samtyckt till men av olika skäl har varken föräldrar eller familjehem sedan bidragit till något genomförande. Konflikter mellan föräldrar och familjehem har försvårat dialog och genomförande. Utifrån detta har någon formell reglering av umgänget inte bedömts som nödvändig.

I dagsläget är en utredning inledd i syfte att bedöma BB:s vårdbehov och om det kan tillgodoses inom ramen för fortsatt vård enligt SoL eller om vård enligt LVU bedöms nödvändig.

Handläggarens synpunkter

Handläggarens synpunkter i ärendet är att föräldrarna är mycket ambivalenta i sina åsikter kring vad som är BB:s bästa och deras åsikter gällande dottern har ändrats med kort varsel från dag till dag.

Trots att föräldrarna har blivit erbjuden olika typer av stödinsatser vid flera tillfällen, utifrån deras önskemål och behov, för att möjliggöra umgängen och hemflytt har föräldrarna valt att avsluta insatserna och ställt in umgängena innan de påbörjats.

Handläggarens bedömning är att föräldrarna har svårt att se sin egen del i konflikten gentemot familjehemmet samt de inställda umgängena. Föräldrarna visar ett mycket lågt ansvar och intresse gentemot BB då de inte arbetar för fungerande umgängen eller ett möjliggörande av hemflytt. Detta var också anledningen till att flyttningsförbudet hävdes 170222 då syftet med flyttningsförbudet var att möjliggöra en trygg hemflytt av BB.

Trots att övervägandet är sent daterat, har en utredning varit öppen och genomförd under tiden. Utredningen har sett över möjligheter till ett fungerande umgänge och bedömningar kring BB:s bästa har gjorts regelbundet. Kontinuerlig kontakt har även förts med föräldrarna och familjehem under utredningstiden.

Myndighetens bedömning av handläggningen

Socialtjänsten, Örnsköldsviks kommun, anser att ärendet är handlagt i enlighet med BB:s bästa. Hennes behov av anknytning och trygghet har tillgodosetts även om socialtjänsten haft anledning att granska förutsättningarna i familjehemmet. Fokus har riktats mot att möjliggöra en trygg hemflytt och innan dess utveckla en god anknytning mellan BB och hennes föräldrar, vilket beviljat stöd syftat till. Handläggningsprocessen bedöms ha komplicerats av AA:s ständigt växlande önskemål om förändringar gällande vården, umgänget och hemflytt.

AA fick tillfälle att kommentera remissvaret.

Bedömning

Övervägande om flyttningsförbud fortfarande behövs

När ett barn vårdas i ett familjehem på frivillig grund med stöd av bestämmelserna i SoL är utgångspunkten att vården ska upphöra när vårdnadshavaren begär det. Socialnämnden ska dock ta ställning till bl.a. om barnet kan flytta hem omedelbart och om det behövs några insatser från socialtjänstens sida för att underlätta en återförening mellan vårdnadshavaren och barnet (prop. 1989/90:28 s. 88). Om nämnden bedömer att barnet inte bör flytta hem till vårdnadshavaren, ska nämnden överväga om vården i stället ska ges med stöd av LVU eller om nämnden ska ansöka om s.k. flyttningsförbud enligt bestämmelsen i 24 § LVU. Enligt den bestämmelsen får förvaltningsrätten, efter ansökan av socialnämnden, för viss tid eller tills vidare förbjuda den som har vårdnaden om barnet att ta honom eller henne från familjehemmet. Socialnämnden får under vissa förutsättningar även besluta om tillfälligt flyttningsförbud i avvaktan på domstolens prövning (27 § första stycket LVU). Bestämmelserna om flyttningsförbud ska skydda barnet från en hemtagning av honom eller henne vid en olämplig tidpunkt eller alltför snabbt. Genom ett beslut om flyttningsförbud ges socialnämnden möjlighet att förbereda barnets hemflyttning så att den kan ske på ett så bra sätt som möjligt för barnet (prop. 1979/80:1 del A s. 314 och s. 541).

Minst en gång var tredje månad ska socialnämnden överväga om flyttningsförbudet fortfarande behövs. När ett sådant förbud inte längre behövs ska socialnämnden besluta att förbudet ska upphöra (26 § LVU).

I det nu aktuella fallet begärde AA att BB skulle flytta hem igen. Nämnden beslutade då om tillfälligt flyttningsförbud för BB den 23 maj 2016. Efter en ansökan av nämnden beslutade förvaltningsrätten i en dom den 1 juli 2016 att BB tills vidare inte fick flyttas från familjehemmet. Domen gällde i den delen omedelbart. Nämnden övervägde flyttningsförbudet den 16 november 2016 i samband med att nämnden gjorde ett övervägande om vården.

I LVU finns det inte någon bestämmelse om hur man ska beräkna tiden för när det första övervägandet ska göras. Man kan diskutera om tiden ska beräknas från t.ex. den dag då nämnden fattade ett beslut om tillfälligt flyttningsförbud. Jag anser för egen del att fristen för det första övervägandet ska räknas från den dag då domstolen beslutade om flyttningsförbud. Med den utgångspunkten skulle nämnden ha övervägt om flyttningsförbudet för BB fortfarande behövdes senast vid månadsskiftet september/oktober 2016. Övervägandet gjordes först den 16 november 2016.

Ett flyttningsförbud är en tvångsåtgärd som är mycket ingripande för de berörda. Det är viktigt att överväganden sker med den kontinuitet som lagstiftaren har bestämt. Övervägandet är en uppgift för nämnden, och får bara delegeras åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden. Det är alltså inte tillräckligt att en utredning har genomförts under

tiden eller att en utredare regelbundet har gjort en bedömning av barnets bästa. För dröjsmålet med att överväga om flyttningsförbudet fortfarande behövdes kan nämnden inte undgå kritik.

Reglering av umgänge vid beslut om flyttningsförbud

När ett barn bor i ett familjehem har socialnämnden ett särskilt ansvar för att främja barnets kontakter med bl.a. vårdnadshavare. Vårdnadshavare ska få råd, stöd och annan hjälp som de behöver i ett sådant fall. Om vården ges på frivillig grund har socialnämnden ingen möjlighet att ensidigt bestämma om hur umgänget mellan barnet och vårdnadshavaren ska utövas.

Under den tid som ett flyttningsförbud gäller får dock socialnämnden, om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med flyttningsförbudet, besluta hur barnets umgänge ska utövas med t.ex. en vårdnadshavare. Ett sådant beslut kan överklagas (31 och 41 §§ LVU).

Ofta torde socialförvaltningen komma överens med vårdnadshavaren om hur umgänget ska utövas i dessa fall. En sådan överenskommelse bör dokumenteras på ett lämpligt sätt. Om det inte är möjligt att nå en överenskommelse med vårdnadshavaren kan umgänget behöva regleras genom ett beslut enligt 31 § LVU.

Nämnden beviljade föräldrarna en insats i form av att en kontaktperson skulle närvara vid umgänget mellan BB och föräldrarna. Nämnden verkar vara av uppfattningen att AA accepterade insatsen. Enligt nämnden valde hon dock att avstå från umgänge med BB, och stödet upphörde då. Även konflikter mellan föräldrarna och familjehemmet försvårade enligt nämnden umgänget.

Av utredningen i ärendet framgår att umgänget mellan BB och AA av flera orsaker inte har fungerat på ett tillfredsställande sätt, och förvaltningen tycks inte ha kunnat komma överens med AA om hur umgänget skulle gå till. Nämnden har i sitt remissvar redogjort för de svårigheter som har funnits i kontakten med föräldrarna. Även de journalanteckningar som jag har tagit del av ger en bild av att AA har givit olika besked om sin inställning till umgänget med BB. Mot den bakgrunden ger det som har kommit fram i den här delen inte anledning för mig att ha några synpunkter på nämndens bedömning av att det inte var nödvändigt att reglera umgänget i ett beslut. Jag vill dock påminna nämnden om dess ansvar för att främja BB:s kontakter med sina föräldrar. Det blir naturligtvis särskilt viktigt i ett fall som det aktuella, där det finns konflikter mellan föräldrarna och familjehemmet som kan försvåra barnets relation till sina föräldrar.

Övrigt

Det som AA i övrigt har anfört ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas